

Notes disperses (IV)

Albert Jané

Institut d'Estudis Catalans

Un nom com *exemple* és un exemple magnífic de l'ús de noms amb el complement determinatiu sobreentès, sense que la comprensió del text l'exigeixi, però que no se sol ometre, o que pot no ometre's, si la gramaticalitat de la frase l'admet. Així, podem llegir en qualsevol tractat d'ortografia: «S'escriu *m* davant *m*, *b* o *p*. Exemples: *immoral*, *immens...*» I és ben evident que ningú no trobarà a faltar el determinatiu del mot *exemples*, aduint que no es diu què exemplifiquen. Aquest mateix mot, però, pot figurar en una proposició fent-hi de complement acusatiu, i aleshores escau determinar-lo per mitjà del pronom *en*: «Vegeu-ne més exemples a la pàgina 49.»

En el DIEC2 el mot *vàndal* té dues entrades: «Individu d'un poble germànic establert al sud del Bàltic que envaí la Gàl·lia, Hispània i el nord d'Àfrica», amb la subentrada «Relatiu o pertanyent als vàndals», i «Persona que destrueix o malmet una obra d'art, una cosa bella o útil, etc., sense cap necessitat.» D'aquells vàndals que van venir del Bàltic, ja fa molt de temps que no se'n canta gall ni gallina. Sort, perquè si encara piuessin és segur que haurien protestat indignats de la segona entrada del DIEC, políticament incorrecta d'una manera declarada.

Els diccionaris no recullen encara l'ús del verb *vestir* amb el sentit 'donar importància social': *Van al Liceu perquè vesteix*. L'exemple següent és de Jordi Sarsanedas (*Contes 1947-1969*, p. 255): «I doncs, què en feu, d'això?» (un piano que hi ha en una sala d'estar). «Que no trobes que fa bonic? Vesteix molt.»

L'adverbi *encara* és un dels mots que poden formar una frase sense que sigui una resposta. S'usa amb el valor de «No està malament del tot», «Pot passar», «Podria ser pitjor».

Josep Pla, en la seva novel·la *Nocturn de primavera*, fa servir l'expressió *odi cerval*. Es tracta sens dubte d'un error. Hi ha l'expressió lexicalitzada *por cerval*, que el diccionari defineix 'por extrema', però no *odi cerval*. Els cérvols deuen tenir molta por, dels grans depredadors, és clar, però no podem pas dir que sentin odi.

Les expressions més habituals, referides a l'odi, són *odi ferotge* i *odi mortal*.

Qualsevol nom es pot determinar per mitjà d'una oració relativa adjectiva. En alguns casos aquesta determinació té un valor individualitzador, com *L'home-que-ven-coco* (J.V. Foix), o *Tereseta-que-baixava-les-escales* (Salvador Espriu), amb uns guionets potser superflus, però que sens dubte ajuden a aquesta personalització o identificació. Hi ha alguns casos en què el conjunt s'ha lexicalitzat plenament: *un carrer que no passa* (un atzucac o carreró sense sortida) i *una estrella*

lla que cau (un estel fugaç).

Es tracta, indubtablement, de dues designacions populars. I és molt probable que n'hi hagi unes quantes més.

L'ordre cronològic i l'ordre alfabètic rarament coincideixen, amb alguna excepció, és clar.

Hi va haver un temps en què els puristes, amb la lloable però no sempre ben orientada preocupació d'evitar interferències lingüístiques, deien sistemàticament *lletra* en lloc de *carta* 'comunicació escrita'. Es pot dir que avui aquesta tendència ha disminuït notablement, si no ha desaparegut del tot. Els diccionaris, evidentment, sempre han donat la preferència a *carta*, que hi figura, doncs, com a mot principal.

L'ordre cronològic i l'ordre alfabètic rarament coincideixen, amb alguna excepció, és clar. Segons l'ordre alfabètic, el que segueixen els diccionaris, els dies de la setmana s'ordenen de la manera següent: dijous, dilluns, dimarts, dimecres, dissabte, divendres i diumenge. Observem que el diumenge continua essent l'últim de tots, el dia del repòs merescut. I que l'ordre de dilluns, dimarts i dimecres és el mateix, alfabèticament i cronològicament. Però el detall més curiós, obra de l'atzar, és que en els diccionaris les entrades de *dimarts* i de *dimecres* són rigorosament consecutives, *dimecres* ve immediatament després de *dimarts*, com en la vida real.

No he sabut trobar en cap repertori lexicogràfic la locució verbal *engreixar la gent*, usada tradicionalment amb el valor 'donar a la gent motiu per a esplaiar-se murmurant'. Els exemples següents són, tots dos, de la novel·la *La vida i la mort d'en Jordi Frangials*, de

Josep Pous i Pagès: «Si la noia també es casarà de la mateixa manera. Tant si vols com si no vols, el jutge te la prendrà de les mans. I tot plegat només hauràs aconseguit engreixar la gent i fer passar a la teva filla una mica de vergonya...» «Cap a casa, doncs, que ja hem engreixat massa la gent amb aquesta comèdia.»

Considerem incorrecte *Volen dir tot* en lloc de *Ho volen dir tot*. Com és ben sabut, el pronom *tot*, amb valor neutre, quan fa de complement directe exigeix el reforç del pronom feble *ho*, talment com les formes determinades *tot*, *tota*, *tots*, *totes* demanen el reforç, respectivament, de *el*, *la*, *els*, *les*. Però *volen dir tot* és possible quan *tot* és el complement d'un altre verb, d'un verb sobreentès: *Quan diuen que ho saben tot, volen dir tot o volen dir moltes coses?*

No hi ha cap sintagma nominal satisfactori anàleg a *pares i fills*, per a designar els membres de tres generacions. Si diem *pares*, *fills i nets*, hi trobem a faltar els avis; si diem *avis, pares i fills*, hi trobem a faltar els nets; si diem *avis, fills i nets*, hi trobem a faltar els pares, i si diem *avis, pares i nets* hi trobem a faltar els fills. Verdaguer deia *avis, pares, fills i nets*, però aleshores fa l'efecte que es tracta dels membres no de tres generacions sinó de quatre.

El meu amic Vicenç havia de pagar cinquanta euros per un determinat servei, però gràcies a la meua intervenció només en va haver de pagar quaranta: li vaig defensar deu euros. A la meua amiga Antònia li pagaven vuitanta euros per un recital de llaüt, però amb la meua influència vaig aconseguir que li'n paguessin cent: li vaig defensar vint euros. Aquest ús del verb *defensar*, que el DIEC no recull, abans era molt usual.

No ha de causar estranyesa que en català tinguem *permanent* (i *permanència*) i no tinguem **permanèixer*. Tenim també *intel·ligent* (i *intel·ligència*), o *agent* (i *agència*) sense posseir els verbs corresponents. Es tracta de formes de participi present o actiu llatines, obtingudes per via culta, corresponents a verbs que no han tingut cap prolongament en català. En alguns casos, com *pacient* o *potent*, encara que es poden considerar formes de participi actiu dels verbs *patir* i *poder*, respectivament, en realitat també són formes cultes obtingudes del llatí escrit. També tenim algunes formes de participi present o actiu obtingudes dels verbs catalans; però, a diferència del participi passat, no pas de tots, ni de bon tros. Així, tenim, per exemple, *cantant*, *estudiant*, *practicant*, *acompanyant*,

resident, *influent*, *negligent* i molts més, però verbs del fons patrimonial de la llengua com *vèncer*, *llegir*, *collir*, *cobrir*, *complir*, *cosir*, *fugir* i la gran majoria dels del primer grup, especialment de creació més o menys recent, no han originat aquesta forma, que alguns autors, quan tracten de la formació de mots, consideren com un derivat del verb per mitjà dels sufixos *-ant* i *-ent*.

Els participis presents o actius, d'acord amb el seu significat, se solen definir per mitjà d'una frase de relatiu, tret dels casos en què han adquirit un valor especialitzat: *acompanyant*, 'que acompanya', *resident* 'que resideix', *vibrant* 'que vibra'.

El verb que correspon a *regent* és, evidentment, *regir*, però, en canvi, no disposem del verb corresponent a *gerent*. Això no va privar que Carles Riba el fes servir, sense gaires manies: «l'home d'un patrimoni que geria ell mateix feudalment, minuciosament» (*Llengua i literatura*, p. 93).

Dues maneres populars de dir que ja trona són *ja descarreguen bigues* i *ja remouen les calaixeres*, que no hem sabut trobar en cap repertori.

La segona apareix en aquella magnífica narració que es diu *La gropada*, de l'escriptor empordanès Josep Pous i Pagès: «Sentiu? Per aquí dalt ja remouen les calaixeres.» Però no hem de considerar que aquestes dues frases siguin autèntiques locucions verbals. Són, simplement, modismes o frases fetes, del tipus de *a bodes em convides o arribar i moldre*, que es diuen, parlant metafòricament, en un moment determinat, en una circumstància en què escau, sense que sigui possible de recórrer-hi sistemàticament en tots els casos en què ens valdríem del verb *tronar*.

Una frase com *No s'hi pensa* és ambigua. Tant pot significar «Hom no hi pensa» com «Ell (o ella) no s'hi pensa». És a dir que tant pot ésser una frase impersonal amb el pronom *es*, com una frase personal amb un verb pronominal i el subjecte sobreentès. En canvi, *No s'ho pensa* solament té aquest segon sentit, una oració amb el subjecte de tercera persona sobreentès, car el pronom *es* impersonal no admet en cap cas la combinació amb el pronom neutre *ho*. Per això, una oració en què aparegui la combinació pronominal *s'ho* no pot ser mai una passiva reflexa, és a dir, una oració impersonal amb el pronom *es*. En oracions com *No s'ho creu*, *S'ho va agafar malament*, *S'ho permet tot*, *S'ho combina com pot*, *S'ho mira de lluny estant*, *S'ho va guardar al calaix* o *S'ho*

Una oració en què aparegui la combinació pronominal *s'ho* no pot ser mai una passiva reflexa, és a dir, una oració impersonal amb el pronom *es*.

---

prepara amb calma, hi ha sempre un subjecte de tercera persona sobreentès.

Parlant, per exemple, d'anar a París no és igual, des del punt de vista de la correcció gramatical, dir *Aniré per Nadal que *Aniré amb avió*. Hem de considerar inadmissible —si es vol, agramatical— la primera d'aquestes dues oracions, car el complement de temps, *per Nadal*, no representable pronominalment, no té capacitat per a fer sobreentendre el complement de destinació. Hauria calgut dir *Hi aniré per Nadal*. En canvi, un altre complement, de mitjà o de companyia, també susceptible de pronominalització, permet de sobreentendre el complement de destinació. Així mateix podríem dir, naturalment, *Hi aniré amb avió*, i algú pot considerar preferible aquesta construcció, però *Aniré amb avió* és una construcció irreprotxable, ben feta. Anàlogament: diumenge que ve anirem a Sant Cugat, al casament d'uns bons amics. **Jo aniré a primera hora*, en lloc de *Jo hi aniré a primera hora*, és inadmissible. En canvi, puc dir perfectament *Jo aniré amb americana i corbata*.

Les falques del llenguatge parlat actualment més usuals són, segurament, *diguem-ne* i *diguéssim*. Sentir-les repetidament en discursos i parlaments en què és desitjable un alt grau de formalitat produeix un efecte més aviat lamentable. En canvi, *vull dir*, que fa uns quants anys causava autèntics estralls, sembla que ha conegut un retrocés notable.

Què hem de dir: *el punt sobre la i*, *el punt sobre les is*, *els punts sobre la i* o *els punts sobre les is*? La forma que sembla més usual, i que recullen els diccionaris, és la darrera: *els punts sobre les is*. Però potser no és prou lògica: es podria interpretar que sobre cada *i* hi han d'anar diversos punts. Trobaríem més adequat de dir *el punt sobre les is*. Vet aquí algunes frases de Fabra (1956) que potser podrien abonar aquesta idea: «En determinats polisíl·labs es marca la síl·laba forta...», «La *u* dels nexes *güe, güi, qüe* i *qüi...*», «Es

marquen amb accent agut: els noms...», «Altres parelles de mots que solament es diferencien per la qualitat de llur *e* o llur *o...*». No cal dir que *els punts sobre la i* seria totalment inacceptable.

Els diccionaris, malgrat els afanys d'alguns especialistes, no poden reflectir tota la realitat existent, però algunes vegades la ultrapassen.

El centenari de la mort dels personatges il·lustres no s'ha de celebrar sinó de commemorar.

Curiosament, els antropòfags són més coneguts que no pas els antropòlegs, que la major part de la gent no saben qui són.

Una frase com «Ahir el vaig veure, però no li vaig dir res perquè tenia molta pressa» admet una doble interpretació: ¿qui tenia molta pressa, ell o jo? La forma verbal *tenia*, efectivament, és alhora de primera i de tercera persona del singular. És clar que no sobreententent el subjecte, *jo* o *ell*, s'elimina el dubte o ambigüïtat. Però aquest esment explícit del subjecte no deixa de llevar naturalitat a la frase. En un parlar espontani, en molts casos probablement s'eliminarà el dubte amb un aclariment final: «...perquè tenia molta pressa. Ell, no jo.»

La locució prepositiva *en contra de* s'usa amb el mateix valor que la preposició *contra*, encara que no és impossible que algú hi vegi alguna petita diferència, qui sap si estilística; però, en tot cas, no sembla pas gens adequat l'ús sistemàtic de la locució en lloc de la preposició. El procés de creació d'aquesta locució és ben curiós: a partir de la preposició *contra* es va formar la locució adverbial *en contra*, la qual, al seu torn, va originar la locució prepositiva, amb el mateix valor, com hem dit, de la preposició primitiva.

Dels noms que designen períodes de temps n'hi ha que tenen diminutiu, com *any*, *mes*, *setmana*, *hora* i *minut*, i n'hi ha que no en tenen, com *dia*, *segon* i, naturalment, *lustre*, *segle*, *centúria* i *mil·lenni*. A vegades, en certs establiments públics, quan et demanen, cortesament, d'esperar-te, fan servir un diminutiu estrany de *segon*, sens dubte a causa d'una interferència més de l'espanyol.

L'ús del signe gràfic de les cometes no obeeix, cosa que seria més aviat impossible, a unes normes estrictes i rigoroses del tot. Molt sovint, quan un mot apareix escrit entre cometes, hem d'interpretar que s'hi ha donat un valor diferent, sovint oposat al que té pròpiament. No deixa d'haver-hi autors que abusen d'aquest signe. Un mot especialitzat, característic

d'un àmbit determinat, usat pròpiament no ha de dur cometes. Podem escriure, per exemple, el «piolet», entre cometes, si aquell alpinista que travessava la gelera s'havia de servir d'un simple bastó, o d'un paraigua, com mossèn Verdaguer, però no si parlem d'un piolet de debò. I, evidentment, els modismes, les frases fetes, les metàfores consagrades per l'ús, no han d'anar per res entre cometes.

N'hi ha molts, o alguns, que solament consulten el diccionari per trobar-hi allò que no hi és. Allò que sí que hi és no els interessa.

Els verbs *raure*, *residir* i *radicar* s'usen sovint amb el significat 'consistir (en alguna cosa)', però el DIEC2 solament admet aquest valor per als dos primers, no per a *radicar*. Heus ací els exemples amb què il·lustra l'ús d'aquests verbs amb tal significat: *El valor d'aquestes joies rau en el fet que són peces úniques*, *El problema de l'empresa resideix en la mala gestió del director*.

No són pas gens escassos els qui exigeixen la confirmació, per mitjà d'uns altres mots, equivalents però diferents, d'una determinada informació: —És al passeig de Gràcia, pujant a mà dreta. És a dir, baixant a mà esquerra. —Només tanquen el dissabte. Doncs, el diumenge és obert.

Com que el terme *bilingüisme* s'aplicava a una multiplicitat de casos i situacions molt diversos i variats, els de la sociolingüística van crear un altre terme, *diglòssia*, que permetia una bona distinció. Una cosa és el bilingüisme i una altra la diglòssia. Molt bé. Però el fet és que no n'hi ha prou. La realitat lingüística és massa complexa i diversificada i no pot ésser designada d'una manera precisa i inequívoca amb dos únics termes. Què hauríem de fer? Demanar als sociolingüistes que s'inventin i posin en circulació mitja dotzena de termes més? No acabaríem mai. No hi ha altre a fer que desistir de la designació i recórrer a la descripció.

Les diverses i múltiples traduccions o adaptacions dels títols d'obres literàries o musicals presenten sovint variacions francament curioses i interessants. *Die Zauberflöte*, la famosa òpera de Mozart, s'ha traduït sempre en català per *La flauta màgica*, talment com en italià, en espanyol i en anglès, però en francès s'ha traduït per *La flûte enchantée*. Qui sap si algú dirà que no és ben bé el mateix. Els títols de les obres de Shakespeare ofereixen, en totes les llengües, una gran varietat de traduccions. Per exemple, *The taming*

of the shrew s'ha traduït al català per *L'amansiment de la fera* (o *de l'harpia*) i per *La feréstega domada*. D'altra banda, hi ha títols que no es tradueixen mai, com *Così fan tutte*, del mateix Mozart, i *La traviata*, de Verdi. Un cas curiós és el de la principal òpera de Weber, *Der Freischütz*, és a dir, *El caçador furtiu*. És una obra coneguda a casa nostra tant amb el títol original com amb la seva traducció. El meu pare, que me'n parlava amb admiració devota i que no tenia cap noció de la llengua alemanya, ho feia servint-se del títol original, el significat del qual, tanmateix, coneixia perfectament,

En el cas dels éssers vius, és a dir, els animals i les plantes, quan es tracta d'establir si dos o més noms vulgars són sinònims o no, és a dir, si designen o no la mateixa espècie, recorrem a la nomenclatura científica. Així, els repertoris o nomenclàtors, com el cèlebre treball de Masclans *Els noms vulgars de les plantes a les terres catalanes*, amb aquesta referència en tenen prou. En canvi, en la termi-

nologia geogràfica, és a dir, els noms dels accidents físics, cal recórrer a una descripció que pot arribar a ser molt minuciosa i detallada. Així, *riera* i *torrent* són sinònims? O *cingle* i *espadat*? S'ha de recórrer necessàriament a una bona explicació.

La presència d'un adverbi de lloc com *aquí* fa que el verb *venir*, contràriament al que li és habitual, tingui una forta tendència a demanar, si més no a admetre, la intervenció del pronom *hi*. Diem: *El secretari no ha vingut, segurament vindrà demà*. Però *Aquí no és fàcil que hi vingui*. *Aquí no hi has de venir a fer res*.

«Aquestes coses es fan però no es diuen» no és igual que «Aquestes coses es fan però no es diu». La primera oració vol dir «Aquestes coses es fan, però aquestes coses no es diuen», i la segona vol dir «Aquestes coses es fan, però hom no ho diu».

Talment com diem *Fa un goig que enamora* cal dir *Fan un goig que enamora*, no **Fan un goig que enamoren*, com n'hi ha que diuen, car el subjecte és *un goig*, del singular. Amb el subjecte explícit, aquesta concordança inadequada és potser encara més usual. I no cal dir si és un subjecte complex: **Totes aquelles noies tan joves i boniques feien un goig que enamoraven*.

Normalment, tractant de la conjunció *sinó*, s'explica que s'usa com a terme correlatiu de l'adverbi de negació *no*: *No era l'original sinó una còpia*, *No hi*

**N'hi ha molts, o alguns,
que solament consulten el
diccionari per trobar-hi allò que
no hi és. Allò que sí que hi és no
els interessa.**

assistirà sinó el secretari. Però aquesta correlació es pot establir també amb la preposició *sense*, que té així mateix valor negatiu: «La solució arcaica, amb les seves primeres persones les unes sense desinència i les altres amb la desinència *e*, **sense evitar sinó parcialment** els inconvenients de les solucions mallorquina i valenciana...» (Pompeu Fabra, *Converses filològiques*, núm. 231).

Si un vol saber del cert, i poder-ho afirmar amb coneixement de causa, si tal o tal paraula és al diccionari, el que ha de fer és mirar-ho, cosa que no deixa de comportar alguna sorpresa. Jo no hauria dit mai, per exemple, que al diccionari hi hagués paraules com *avena* 'civada' i *bellota* 'gla', i el cas és que hi són. I cal suposar que si hi són és perquè hi han de ser. Però n'hi ha molts que s'estimen més tenir aquest coneixement per deducció lògica. I si com a conseqüència d'aquesta deducció, d'uns raonaments suposadament no desproveïts de lògica, arriben a la conclusió que aquell mot hi ha de ser o no hi ha de ser, els costa d'admetre que algú se'n vulgui assegurar amb una simple consulta.

Un verb amb un significat més aviat especialitzat que molts parlants han perdut és *enfil·lar-se*. No s'enfilen mai enlloc, només hi puguen. Però si bé pugem a l'autobús o al cinquè pis, en una cadira o en un arbre no hi pugem, ens hi enfilem.

Les possibilitats i els recursos de la llengua són sovint insospitats. Vet aquí una bona rastellera de solucions gramaticals per a l'expressió d'una mateixa idea:

Plovia molt, per la qual cosa no van sortir de casa.
Plovia molt, cosa per la qual no van sortir de casa.
Plovia molt, per què no van sortir de casa.
Plovia molt, i per això no van sortir de casa.
Plovia molt. Doncs, no van sortir de casa.
Plovia molt. Per tant, no van sortir de casa.
Plovia molt. Per consegüent, no van sortir de casa.
Com que plovia molt no van sortir de casa.
No van sortir de casa perquè plovia molt.

Cal fer observar que les tres primeres oracions són relatives neutres, en què l'antecedent és tota una oració. El terme d'aquestes oracions és, com és ben sabut, *cosa que* o *la qual cosa*, que es pot combinar amb una preposició. Però darrere de certes preposicions, sobretot *de*, *amb* i *per*, pot usar-se també el mot fort *què*, que és el cas del tercer exemple. És a dir, que aquí cal escriure *per què* i no *perquè*. Notem que el significat, absurd, de la construcció *Plovia molt perquè no van sortir de casa* és que el fet que uns no sortissin de casa va ser la causa i no la conseqüència de la pluja. En canvi, podríem dir *Em sembla que plovia molt, perquè*

no van sortir de casa, en què el fet que els uns es quedessin a casa és la causa que ens indueix a pensar que plovia molt.

A fi d'arrodonir aquest rosari de possibilitats lingüístiques, encara hi podríem afegir: *Plovia molt. Ergo, no van sortir de casa.*

Hi ha coses que es fan i coses que es fan fer. No és igual *fer el ridícul* que *fer fer el ridícul*. En canvi, sí que és igual *bullir l'aigua* i *fer bullir l'aigua*, perquè el verb *bullir*, tal com reconeix el diccionari, té els dos valors, com a verb transitiu i com a verb intransitiu. Entre les coses que no es fan sinó que es fan fer, hi ha *petar la xerrada*: la xerrada no es peta sinó que es fa petar. Dir, o escriure, **Vine, que petarem la xerrada*, en lloc de *Vine que farem petar la xerrada* (o, el lípticament, *que la farem petar*), com hem pogut comprovar que algú fa, demostra una lamentable ignorància de la nostra llengua.

N'hi ha que com a equivalent de la frase de l'espanyol *No tiene desperdicio* diuen, barroerament, *No té desperdici*. D'altres creuen sortir-se'n adequadament dient *No té pèrdua*. Però aquesta frase té un valor molt diferent. En català cal recórrer simplement a l'adjectiu *impagable*: *una cosa impagable*, encara que el diccionari només admeti per a aquest adjectiu el significat 'que no es pot pagar'. Es tracta d'un ús hiperbòlic que podem observar en adjectius formats amb aquest prefix negatiu *in-* (*im-*, *il-*, *ir-*): i els sufixos *-able* i *-ible*: *indesitjable, irrepètible, intocable, indiscutible, increïble, inacceptable, inenarrable, inoblidable, inseparable, inadmissible, increïble, insofrible, intangible...* Més d'un cop ens han presentat persones impresentables. Hi ha narradors que descriuen un paisatge després d'haver dit que era d'una bellesa indescriptible. Josep Pla, l'il·lustre gastrònom, se'n va fer un tip, al llarg de la seva vida, de menjar coses que deia que eren immenjables,

Diria «Anem a París?», amb el verb *anar*, si fes a algú la proposta d'anar-hi plegats, però «Vols venir a París?», amb el verb *venir*, si ja tenia decidit d'anar-hi i li proposava de ser de la partida.

Llegeixo, en un text narratiu: *Ella s'està matant ella mateixa*. No em sembla pas una construcció acceptable. Si es considera que el conjunt *ella mateixa*, on hi l'èmfasi de la frase, és el complement directe, caldria fer-lo precedir per la preposició *a*: *S'està matant a ella mateixa*. I si es volia emfasitzar el subjecte, caldria haver dit *Ella mateixa s'està matant*.

Una construcció com *No tenim per què fer-ho* no sembla pas gaire pròpia de la nostra llengua. Vet ací

un exemple de Fabra: *No hem pas d'usar aquest verb a gust seu* (*Converses filològiques*, núm. 683). És impensable que Fabra hagués escrit: *No tenim per què usar aquest verb a gust seu*.

Sempre m'ha semblat que en aquelles perífrasis verbals, com les frases modals, els pretèrits perifràstics, etc., en què la col·locació dels pronoms febles és lliure, és clarament preferible col·locar-los al davant, no al darrere. En primer lloc, certes combinacions pronominals no són tan artificioses. I, a més, quan hi ha dues frases coordinades, la col·locació anterior permet de sobreentendre'ls en la segona frase. Comparem aquestes dues construccions: *No volia robar-vos-el sinó comprar-vos-el*, *No us el volia robar sinó comprar*.

Qualsevol enciclopèdia podria permetre una altra enciclopèdia paral·lela, o complementària, suggerida per cada un dels seus lectors.

La incompatibilitat entre els pronoms *hi* i *ho* s'ha de resoldre de diverses maneres. Per exemple: podem dir *Ho van deixar tot aquí*, però no **Hi ho van deixar tot*. La solució consisteix, en aquest cas, a recórrer a *totes les coses* en lloc de *tot*: *Hi van deixar totes les coses*.

El substantiu *nota* és un mot àmpliament polisèmic. Curiosament, el primer valor que li reconeix el DIEC és el que fa referència a la música, les notes musicals. Un dels exemples que il·lustren aquest significat és *saber llegir les notes*. Però hi ha una frase popular que ens és molt familiar: *saber de nota*. Sempre ho hem sentit dir així. I recordo que en una novel·la de Dolors Monserdà (probablement *La fabricant*) es deia que la major part dels cantaires dels Cors de Clavé no sabien de nota.

Em sembla ignominiós que en lloc de dir «el president» diguin «el presi». En realitat, però, no diuen «el presi»; diuen «el pressí», en espanyol!

No és igual *convenir una cosa* 'decidir-la' i *convenir en una cosa* 'estar-hi d'acord'. En *La primera història d'Esther*, la cèlebre obra de Salvador Espriu, hi havia un paràgraf que deia: «La severitat de les ordenances aconseguí, però, cal convenir-ho, que els perses cantin unànimes i amb força harmonia.» És evident que en lloc de *cal convenir-ho* hauria de dir *cal convenir-hi*, és a dir, «hi hem d'estar d'acord». Un dia ho vaig fer observar al meu amic Francesc Vallverdú, aleshores un dels responsables d'Edicions 62, que editava les obres d'Espriu, i en Vallverdú li va suggerir de fer l'esmena pertinent, *convenir-hi* en lloc de *convenir-ho*. Espriu, que era molt primmirat, hi va estar totalment d'acord, i així es va fer en les edicions posteriors de l'obra.

Comparem *Encara plou*, *Encara plora* i *Encara riu*. La primera d'aquestes tres oracions sembla que pugui tenir un sol significat: que no ha deixat de ploure. La segona, en canvi, a més de voler dir que no ha deixat de plorar, pot significar que algú plora sense motiu, en unes circumstàncies en què ha resultat més afavorit del que es podia esperar. I la tercera, a més dels dos valors anàlegs a *Encara plou*, es diu com a cloenda de la narració d'un fet divertit, que va provocar la hilaritat extrema d'un dels circumstants. *Encara riu*, en aquest cas, vol dir que es va fer un gran tip de riure. És una frase anàloga a *Encara corre*, usada pels caçadors quan expliquen que van disparar l'arma però, incomprensiblement, van fallar el tret i la peça se'ls va escapar.

Segons una informació publicada al diari *Avui* (16. II.20), Trump no posarà nous aranzels al vi i al cava. Ho diuen així, literalment. Sembla mentida que es puguin dir, impunement, uns disbarats tan espectaculars.

El mot *agenda*, etimològicament significa 'coses a fer'. I en els llibrets o quaderns que reben aquest nom, hom hi anota, efectivament, totes les activitats o tots els compromisos que té previstos en un futur més o menys immediat. Però això no priva que un hi anoti no les coses a fer sinó les coses fetes. Rellegeixo les agendas de la meua ja llunyana joventut i totes les anotacions són d'activitats no previstes sinó ja dutes a terme, especialment excursions i assistència a concerts, funcions de teatre, etc. Cada dia, quan me'n vaig a dormir, em despullo i deixo la roba que em trec en una cadira. Segons el diccionari la cadira és simplement un seient, serveix per a seure, però això no em sembla cap inconvenient per a deixar-hi la roba. A les cases on abunden els llibres, no és rar de veure que aquests ocupen també algunes cadires, malgrat que els diccionaris no ho preveuen. Jo, de petit, a casa, ho feia sovint, de deixar un llibre en una cadira. Però la meua mare, d'acord amb el que estableix el diccionari, me'l feia treure. «Nen, treu aquest missal de la cadira», em solia dir. ■

